18

AUSPICIO DEI OPTIMI MAXIMI,

Ex decreto illustris & Gratiosissimæ Facultatis Medicæ in florentissimâ Academiâ Salanâ,

EXERCITATIONEM MEDICO-CHIRURGICAM

De

SETACEIS,

PRO LOCO

In prælaudatâ Facultate, majorum more, impetrando,

Publico eruditorum Examini submittit

GEORGIUS WOLFFGANGUS WEDELIUS, Medicinæ Doctor, & Professor Publicus Ordinarius,

ad diem Martii,

ANNO M. DC. LXXIII.

In Acroaterio Medico,

horis consuetis.

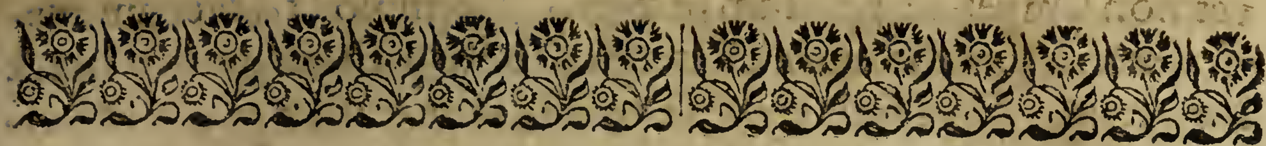
JENÆ,

Literis SAMUELIS KREBSII.

SERENISSIMO. CELSISSIMOQUE.
PRINCIPI. AC. DOMINO.
DOMINO.

ERNESTO.

DUCI. SAXONIÆ. JULIACI. CLIVIÆ. ET. MONTIUM.
LANDGRAVIO. THURINGIÆ. MARCHIONI. MISNIÆ.
PRINCIPALI. DIGNITATE. COMITI. HENNEBERGIÆ.
COMITI. IN. MARCA. ET. RAVENSBURGI.
DOMINO. IN. RAVENSTEIN. &c. &c.
DOMINO. SUO. CLEMENTISSIMO.
UT. ET.
INCLUTÆ. URBI. GOTHANÆ.
PERILLUSTRI. REGIMINI.
NOBILISSIMO. SENATUI.
RELIQUISQUE. AULÆ. ET. URBIS.
COLLEGIIS. SPECTATISSIMIS.
HAS. LABORUM. ACADEMICORUM. PRIMITIAS.
IN. MEMORIAM. COLLATORUM. BENEFICIORUM. PRINCIPALIUM. ET. INNUMERABILIUM.
HUMILLIMA. AC. DEVOTISSIMA. ANIMI.
SUBJECTIONE.
HUMILITER. ET. PEROFFICIOSE.
CONSECRAT.
DICAT.
GEORG. WOLFFG. WEDELIUS.
MED. DOCT. ET. PROFESS. PUBL.

CAPUT I.

Prooemium & Definitionem nominalem præmittit.

Eleganter *Cous*, quæcunq; non sanant medicamenta, *inquit*, ea ferrum sanat; quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat; quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet, *8. aph.6.*

In medicinâ πολυμηχανία est necessaria, quæ levia sunt, molliori tractanda brachio, quæ gravia, nec cedere volunt primâ instantiâ, asperius tractanda. Irrumpente belli tempore hoste varius requiritur apparatus, seu cominus, seu eminus pugnandum sit. Non persuasionibus exceptionibusve blandis, non ense res omnis decidi potest, machinis, tormentis & catapultis opus est, quarum vi vis repellenda & arcenda. Sic in medicinâ non semper ex culinâ solùm, & diætâ curari possunt morbi, sed medicamenta requiruntur, quæ alterant, & ad statum naturalem peccantes humores & partes reducunt; nec medicamentis semper res absolvitur, sed durus nodus durum requirit cuneum. Non ubique commendatâ jucunditate res absolvitur, nec citâ ope æque succurri potest indigentibus, sed, modò tutò id fiat, cogitur interdum medicus esse gratiosè crudelis, prout id urgens affectus indicaverit. Quæcunque enim eò perniciosa sunt, ut contra remedium invaluerint, plerumque contrariis curantur, hoc erit non molli viâ mederi, sed urere & secare, ut illa *Senecæ* nostra faciamus. Est, ubi natura ipsa, cujus minister est medicus, sceptra dedat, opem sibi ferre nescia, à solo medico expectans auxilium, quod in luxationibus fracturisque patet.

Excipiunt se hæc invicem gradibus, medicamenta, seu pharmacia, ferrum & denique ignis, seu chirurgia & pyrotechnia chirurgica, quæ efficacis medicinæ titulum abunde tuetur, li-

cet non ſemper ad palatum ſit ægri. Exemplo ſit ſetaceum, medicamen ſeu præſidium è chirurgico fonte petitum generoſum & heroicum. Non ſatis erat in brutis id ſæpe utiliter applicaſſe veterinarios. Receptum eſt in ſcholam medicam, & licet delicatis adverſari videatur, nihilominus ubi in uſum trahendum eſt, ſtrenuè ſe gerit. Dignum idcircò id judicavimus, quod, pro Loco in Facultate Medicâ adſignato, in proſcenium ducamus, &, faxit Deus feliciter, publicè ventilemus.

Nomen habet SETACEUM, veteribus & recentioribus celebratum remedium, à ſetis. Setæ enim è caudâ equinâ petitæ & inter ſe certâ craſſitie artificiosè complicatæ, antiquitus conſtituebant funiculum, per cutem corporis hujus vel illius partis traduci ſolitum, id quod hodienum apud veterinarios, non mutatâ materiâ, obtinet, qui equis præſertim aliisq; brutis non rarò ſetaceas applicant chordas. Manſit nihilominus in ſcholis Chirurgicis uſitatum nomen, licet in corpore humano conſultius viſum fuerit, ut ſetæ omitterentur, & in earum locum ceſſerit ſericum, uti inferius pluribus docebimus.

HOMONYMIAM ut latius explicemus, opus non eſt, quippe cum in medico verſemur foro, facilè colligere licet, nos neque ſetarium vel ſetacium inſtrumentum, quod v.g. in cribris Pharmacopæorum minoribus locum habet, nec excutias, aliaque ex ſetis parata hîc intelligere, ſed primò, *ſpeciali ſignificatione* vocabulo accepto, ita dicimus funiculum artificialem ex ſerico paratum, quod, uti jam diximus, in ſetarum locum uſu trito & communi receptum eſt. Deinde *generalius* pro totâ operatione ſumitur, adeoque & ad ipſa inſtrumenta ad eam neceſſaria refertur, ſic, ut funiculi per cutem traductionem & conſequenter ulcus ipſum arte excitatum, quod apertum ſervat, includat.

Accipitur ſetaceum collectivè ſeu generalius ſumptum vel *Latè* vel *ſtrictè*. *Latè* ſumptum denotat traductionem ſetæ ſeu funiculi pro excitando ulcuſculo in totâ extimâ corporis veſte, ſeu cute, quocunque id fiat loco. *Strictè* acceptum reſtringitur potiſſimum ad cervicem, ubi applicatum *κατ᾽ ἐξοχὴν* & propriè dicitur ſetaceum.

Varia apud autores occurrunt ſetacei SYNONYMA. Uſitatiore

tiora sunt simplicia: Seto, vel Seton, Setabulum, Setamen, illaqueatio; periphrastica: fonticulus duplex, cauterium in cervice duplicatum, colli paracentesis, & quæ alia id generis nomina sunt plura.

CAPUT II.

Definitionem realem exhibet.

PRæmissis his, quæ ad nominis originem & explicationem faciunt, ad realem definitionem progredimur.

Setaceum duplici potest considerari modo, vel ut in fieri, vel ut in facto. Illo modo ad vulnera, arte inflicta, seu diæresin absolutè spectatam refertur, altero ad ulcera. Patet eo ipso, quod ad tertiam chirurgiæ operationum speciem, *διαίρεσιν* dictam, quæ sectionem & ustionem complectitur, referendum veniat.

Si ergò finem ultimum spectamus, seu cujus gratiâ in usum trahimus setaceum, qui est, ut per ulcusculum materia vitiosa & morbifica seu pro derivatione, seu pro revulsione, seu alîus intentionis gratiâ inveniat exitum, sensimque educatur, hinc definitio talis fieri potest:

SETACEUM *est ulcusculum duplex in nuchâ per trajectionem cutis duplicatæ, acu ancipiti, manu chirurgi factum, & funiculi sericini ope conservatum, pro evacuandâ materiâ morbificâ serosâ.*

Definiendum id esse per ulcus confirmant chirurgorum primicerii, *Gavassetus, libro de nat. cauterior inscripto c. 14. Thom. Fienus l. 1. de cauter. c. 19. Marc. Aurel. Severinus* & alii.

GENUS seu ratio formalis consistit in *λύσει τῆς συνεχείας* solutione continuitatis, in specie, cum excretione materiæ purulentæ, seu uno verbo, ulcere. Hoc quia latissimè patet, & generale est vocabulum, plurimis aliis conveniens, *εἰδικῶς* quodam limitatum est, per modum scilicet, non solùm, quod per artificiosam chirurgi operam fiat; sed, quæ differentia quasi specifica est, quod esse suum debeat funiculo, ex serico confecto, & utrinque per cutem trajecto, quo ipso à fonticulis, cauteriis, & vesicatoriis distinguitur. Licet enim genere conveniat cum iisdem modò re-

 cen-

censitis,& intentione; differunt tamen modo tùm operandi, tùm conservandi & deligandi, quæ cum per se manifesta sint, reliquas cum iisdem similitudines vel disparitates studio prætermittimus.

Definivimus verò setaceum non latiori sed strictiori significatione sumptum, quippe quod in foro chirurgico magis tritum & frequentatum est. Neque tamen differunt multum alio in loco excitata setacea, nisi subjecto, unde si notum est, quid sit setaceum in nuchâ appositum, facilè cuivis liquet, quidnam sit in aliis partibus.

Ulcus hoc minutum est, tantum nempe, quantum à setâ seu funiculo extensum, nec excrescit, nec minuitur, sed in eodem statu utrinque conservatur, unde non simplex sed duplex est, cum cutem subeat funiculus ab unâ parte, ab alterâ verò exeat, & ab eâdem tectus utrumque unâ operâ apertum servet.

Subcutaceum, longum & angustum ulcus sub cute factum appellant alii. Id verò arte factum & manu chirurgi diximus, quo ipso innuimus, à nobis non intelligi ulcus ab erosione factum, nec in partibus CARNOSIS, quo modo ad tertium morborum genus pertinet, & præternaturale quid est. Non intentat hoc partis interitum, sed vel ipsam, vel alias à morbosâ materiâ liberat.

CAPUT III.

Setacei subjectum ventilat.

SUBJECTUM DENOMINATIONIS, vel locus applicandi Setacei, est nucha seu cervix, ejusdemq; postica regio.

Nucha quid propriè significet, memoratu dignum est. Veterum plerique per illam intelligunt spinalem medullam, per spondylos seu vertebras dorsi transeuntem, ut *Guido de Cauliaco Tract. 1. doctr. 2. cap. 3. Joh. Mich. Savanarola Tr. 6. c. 2. rubr. 1. p. 73.* Vid. & *Sylvat. in Pandect.* Receptiori significatu denotat Cervicem, *Germanis* den Nacken/ quâ cum voce ferè nuchæ nomen convenit. Vid. plura apud *Martin. in Lexic. Philolog.*

Cervix variis constat partibus, cutaceis, carnosis, osseis. Ossea non esse subjectum setacei, per se liquet. De carnosis disceptant autores. Musculos setacei subjectum esse affirmat *Duretus*

tus.enarrat.in l.1.Holler.cap.19. ſed eo nomine rectè arguitur à *M.A.Severino pyrotechniæ chirurgicæ l.2.part.1.c.14.p.238.*

Nos SUBJECTUM PRINCIPALE ſtatuimus CUTEM cum panniculo carnoſo.

Sed cum ſetaceum certâ ſit circumſcriptum peripheriâ, neque plus ſpatii occupet, quàm funiculi quantitas exigit, ſpecialior locus ab autoribus determinatur varius.

Alii enim foſſam nominant, circà commiſſuram capitis cum ſpinâ, ſeu locum inter primam & ſecundam vertebram. *Alii* inter ſecundam & tertiam, *alii* denique inter tertiam & quartam, ſedem ſetaceorum collocant.

Nos, cum plerique in hoc conſentiant chirurgi, aſſentimur, poſſe dictis locis hisce omnibus applicari ſetaceum, eâ tamen cautelâ, ut an primo, an ſecundo, an tertio recenſitorum loco melius id fieri poſſit, artifex chirurgus ex cute ægri, cui id applicare eſt animus, dijudicet. Variat enim hæc craſſitie pro diverſitate hominum, modò macriorum, modò obeſiorum. Ille locus tunc eligendus, quô cutis à ſubjectis partibus carnoſis elevari attractione moderatâ poſſit, aliàs quippe incaſſum laborabit, & brevi funiculus excidet.

Extra hos verò limites non ſolet adhiberi ſetaceum.

Variant etiam Autores in modo cutem incidendi. Communis & uſitatior modus eſt, ut per transverſum vulnus fiat, &, facto hoc, ſetaceum traducatur.

Alii verò cutem cervicis in longum potius vulnerandam quàm transverſum judicant, ut *Paræus l.9.cap.24. Duretus in annotat. Enarrat. Holler. l.c. Thom. Fienus l.3. de cauter. cap.14.* idque ob ductum fibrarum, ut cum rectà ibi ferantur, evacuatio hinc promptior ſuccedat.

Medium inter hos modum invenit & excogitavit *Matth. Glandorpius Gazophylac. polypluſ. c.20.p.137.* obliquum nempe, ut v.g. à dextrâ parte inferiori infixa acus, ſiniſtrâ ſuperiori funiculum educat, adeoque unum foramen in dextro latere ſit declivius, in ſiniſtro verò elatius, quem modum præ reliquis magis commendat.

Verùm, quod ad primum attinet, qui per longum & rectum

infigit

infigit setaceum, multa is secum trahit incommoda, non solùm quod hoc modo cutis aptè attolli, & sub eâ ἄνω acus ferri nequit; sed &, licet acu incurvâ incisio fiat, molestissima tamen deligatio dolorum continuos faces accendit, cum funiculi pars altera ad dextram superiori parte, altera ad sinistram inferiori sit collo circumducenda, non sine tensione cutis, & periculo citæ ruptionis. Adde, quod hoc pacto superius ulcus sit supervacaneum, cum ad inferius ferantur motu omnium gravium humores, cum tamen eo fine potissimum præ fonticulo eligatur setaceum, ut duplici scaturigine effluant & educantur. Vid. *Aquapendens part. 1. c. 5.*

Alter modus per obliquum *Glandorpianus* melior quidem est, suas tamen in deligatione non minus patitur difficultates. Quare communem modum, familiarem chirurgis plurimis, præ reliquis amplectimur & approbamus, qui & facilem operationem, & deligationem commodissimam conjunctam habet.

SUBJECTUM ADÆQUATUM sunt variæ partes corporis cutaceæ, quæ scilicet apprehendi forcipe vel manu possunt & extendi.

Ita *auriculæ lobum* transfixit utiliter *Scultetus, armamentar. Chirurg. Tab. 34. p. 41.* colli partem anteriorem *sub mento* pro curandâ guttâ rosaceâ & aliis faciei vitiis, *Guido Cauliac. Tr. 7. doctr. 1. c. 3. fol. 119.* idem *l. c.* varia alia nominat loca, circa pectus, pro asthmate; in regione ventriculi, hepatis &c.

In melancholiâ hypochondriacâ setonem supra splenis jecorisve regionem applicandum commendat *Ludov. Mercat. L. 1. de morb. intern. c. 17.* & *l. 2. de morb. mulier. c. 4.* Consentit *Matth. Martin. Tr. de aff. hypoch.* qui in hypochondriaco affectu idem in regione splenis commendat.

In scroto pro hydrope curandâ, & herniâ aquosâ applicat *Guido l. c.* (ubi tamen usitatior est acus cannulata recentiorum, autoritate ipsius *Galeni l. 11. M. M. c. 13*) pro lue venereâ curandâ & peste præservandâ *Paul. Zachias de aff. hypoch. l. 1. cap. 19 pag. 181.* sub *alis* & *inguine*, *Severinus Pyrotechn. chirurg. l. 2 part. 1. c. 46.* in *surâ Spigelium* ischiadico applicuisse setaceum testatur *Glandorpius l. c.* qui & plures autores allegat, apud ipsum videndos.

Usitatior locus est nucha, minus usitati reliqui.

CAPUT

CAPUT IV.

Indicantia & permittentia ſetaceum recenſet.

CAuteria, Trepanum, Setaceum rarius apud noſtrates Germanos admitti ſolent, ita ut vel nomen indicaſſe ſæpe moveat horrorem. Optandum tamen eſſet, ut frequentius ſolito in uſum vocarentur tum reliqua, tum inprimis ſetaceum.

Evacuationes tàm pharmaceuticæ quàm chirurgicæ aliæ ſunt communes, & generales, aliæ privatæ & propriæ. Illæ has ordine præcedunt; hæ ſequuntur. Si ergò per illas, v. g. per venæſectionem, per ἄνω vel ὑποκάθαρσιν, aliaque id generis nondum ſufficientes laboranti membro latæ ſunt ſuppetiæ, ut fluxioni finis imponatur, adeoque particulari adhuc opus ſit revulſione, averſione, interceptione, vel derivatione, locum habent inter alia ſetacea.

Ubi ergò indicatio eſt derivandi, revellendi, attrahendi, intercipiendi & evacuandi, conveniunt, ceu indicata generoſa, veſicatorium, cauterium, aut fonticulus, & ſetaceum. Singula hæc eidem debentur indicationi, ſed ratione diverſâ. Veſicatorium breviori abſolvitur temporis ſpatio, & medicamentum eſt divinum in quamplurimis morbis capitis, quatenus plura alia membra, aurem, oculos &c. ſub ſe continet.

Fonticulus illic loci poſitus uſu ſuo non caret, ſed effectum tardiorem ſortitur, præter alia quædam incommoda. Hôc verò non minorem ſed majorem longè vim habet ſetaceum, teſte præter experientiam *Sennerto l. 1. med. pract. part. 1. cap. 5. p. 45.* primùm, cum per foramina duò plus evacuetur, quàm per unum, unde cum duplex quaſi ſit fonticulus ſetaceum, geminum quoque præſtat fructum, majorem quippe, quàm qui ex duobus fontanellis redundare poſſet; Deinde, quòd neque ita commodè pila eò loci in fonticulo geſtari poſſit. Adde, quod iteratâ dextrorſum & ſiniſtrorſum funiculi ductione, alliciantur humo-

res, quod in fonticulo fieri nequit. Et licet fatendum sit, paulò majore cum molestiâ conjunctam esse setacei quàm fonticuli applicationem; utilitas tamen major hanc molestiam abundè compensat, fitque aversio & major & præsentior.

Aversio hæc ad contraria fit secundum omnes dimensiones. Secundum longitudinem quidem suprà infraque; secundum latitudinem verò huc illuc, hoc est, ad dextram & sinistram; secundum profunditatem verò ad anteriora & posteriora, ut elegantissimum locum *Galeni 5. aphorism. comment. 68.* nostrum faciamus. Ultimus modus locum habet in setaceo, fit enim aversio ad posteriora.

Ut luce evidentiori coruscet setaceorum indicatio & doctrina, eleganter ex medicinâ speciali commentatoriâ huc referri potest motus causæ morbificæ localis, & fluxionis ratio. Sive enim materia morbifica, præsertim serosa, (hæc enim præ reliquis indicat setaceum) collecta sit in capite, oculis, naribus, aliisque partibus vicinis, per *συναθροισμὸν, congestionem*, propter partis essentialem debilitatem; sive à toto corpore per *ῥευματισμὸν, fluxionem*, eò promota, medicus, naturæ auxiliares laturus copias, modò retrahere hunc hostem & revellere, modò intercipere ipsius impetum, modò aliò derivare belli flammam satagit, & intendit.

Maximè verò locum hîc invenit fluxio. Cumque triplex potissimùm cujuslibet ex confluentiâ morbi sit causa, ***multitudo humoris*** ad fluendum apti nati, ***fortitudo membri*** à se ***repellentis***, & ***recipientis infirmitas***. Vid. *Macrob. lib. 7. Saturnal. c. 4. p. 517.* prudenti consilio à nobiliori parte, fluxionem ejusmodi recipiente, ob debilitatem morbosam vel naturalem, avocant setacea ad aliam, quam arte debilitant, ut recipiendo humori fiat idonea, & contra ea pars prius affecta, ab obsidente liberata humorum copiâ, novum robur acquirat.

Locum ergò hîc habet *ὦσις pulsio*, quâ superflua tum quantitate, tum qualitate, à robore partis in imbecilliorem aliam ablegantur. In parte verò recipiente accedit *ἕλξις attractio*, à calore & dolore promota. Accedit, quod modi illi quatuor *Galenici* aptitudinis in parte debili recipiendi fluxionem in setaceo quoque applicari possunt. Adest enim *1. imbecillitas naturalis*,

quia

quia ut in genere cutis εὐλόγως ἐνδέχεται τὰ τοῦ σώματος ὅλου περιττώματα, *bonâ ratione suscipit corporis totius excrementa*; ita & in specie, ea quæ in collo est, capitis. Conciliatur dein parti huic *imbecillitas acquisita* per manum & artem. 2. non *raritas* solùm adest, sed *apertio* ipsa, ut quasi è fonte solenni viâ exire possint attracta excrementa. 3. *dolor* & *calor* ad attrahendum magis disponunt, ut & ipsa tractio funiculi quotidiana. Ipsum denique *membrum*, cervix, 4. est ἀκίνητον, *magis quieti, quàm motui deditum.* Pluribus hæc diduci possent, si commodus hîc esset locus. Videri potest instar omnium *Methodus med. comment. spec. Magnif. Dn. D. Rolfincii l. 2. s. 3. c. 27. & 28.*

Nos ex dictis solùm repetimus, indicari setaceum à farragine humorum serosorum caput aliasque vicinas partes infestantium, nec medicamentis, aliisque universalibus vel topicis præsidiis mobilium. Cumque non tàm illa revulsio commendetur ex principiis *Galenicis*, quæ semel & confertim, quàm quæ sæpiùs & parciùs evacuat, egregiè id præstat setaceum. Quin & illas conditiones revulsionis explet, ut fiat *procul ab affecto loco* motûs fluentis humoris, & *in contrariam partem*, propositæ à *Galeno l. 4. meth. med. c. 6. l. 5. meth. med. c. 3.* & *l. 13. c. 11.*

Fiat verò id in tempore, quod rerum omnium est primum, antequam morbus habituatus curationem renuat, & viribus constantibus.

Competit Setaceum omnibus ÆTATIBUS. Novimus Serenissimo infanti duorum annorum utiliter applicatum setaceum. Nos ipsi in puellâ quinque annorum, ophthalmiâ diuturnâ, cum oculi diminutione & pupillæ maculis laborante, summo cum fructu id applicavimus.

Indicat sæpe natura setaceum in pustulis eminentioribus digitorum, pure aquoso refertis, ubi filum sericeum vulgò non inutiliter trajicitur. Sic & in hydropicis intumescente umbilico apertionem & pro re natâ setaceum indicat eadem.

Ratione HABITÛS CORPORIS, minus convenit obesis, magis gracilibus setaceum.

CAPUT V.

Inſtrumenta ad ſetaceum parandum neceſſaria delineat.

VAriat inſtrumentorum numerus & qualitas, prout ipſa applicatio ſeu operatio eſt vel *majoris*, vel *minoris apparatûs*: prout item *cum igne*, vel *ſine igne*, ſolâ ſectione, perficitur.

Nos pro majoris apparatûs operatione tria neceſſaria requirimus inſtrumenta: duo ferrea, *forcipem* & *acum*; ſericeum unum, *funiculum* ſeu *chordam*. Pro *minoris apparatus operationis* executione, duo ſolùm requiruntur, *acus* & *funiculus*, cum forcipis loco digitorum opem ſubſtituant hujus modi autores.

FORCEPS, aliis *tenacula*, perforata eſt utrinque, hâc cutis elevatur & apprehenditur, ita ut per foramina ejus acus commodè trajici poſſit. Margines hujus aliquantulum requiruntur extantes, obtuſi tamen, ut comprehendant ſolùm cutem fortiter, non lædant.

ACUS alterum eſt inſtrumentum, ſeu cultellus lanceolatus, in poſticâ parte perforatus, pro recipiendo filo, anticâ parte acutus & ſcindens, formâ, ut *nonnulli* eligunt, tricuſpidali, anceps. Magnitudo ſit paulò minor forcipis foraminibus, ut per ea utraque facilè poſſit adigi. Materia eſt ferrum, ſeu chalybs optimus.

Olim duo hujus loco in uſu erant inſtrumenta, & duplex eligebatur acus, alia ad pertundendam cutem, alia ad trajiciendum funiculum. Sed conſultius eſt, minusque moleſtum, unâ, quod ajunt, fideliâ duos dealbare parietes, adeoque unâ acu & ſcindente & filum recipiente compendioſè abſolvere negotium. Unde nec opus eſt, aliam præ ferro eligere materiam, uti priſtino tempore acus ex ære elaborata, (quippe quo inflicta vulnera ſolent haberi pro tutioribus,) quibusdam in uſu erat; ferrum enim magis ſcindit.

FILUM, ſeu funiculus, chorda, laqueus, fibula etiam nonnullis audiens, ex ſerico artificioſè contexto & complicato conſtat. Craſſities ejus proportione reſpondet acûs extremitati, ut commodè per eam trajici poſſit,

Alii

Alii eligunt filum lineum præ ſericeo convenientis craſſitiei, idque cerâ traducunt, ſed dolorificum id eſt nimis, adeoque moleſtiam patienti creat majorem, & inflammationem facilè concitat. Quò mollius enim cutem afficit & tangit funiculus, eò facilius geſtatur, & contra; quæ cauſa quoque eſt, cur funiculus ex caudæ equinæ, vel alterius animalis piloſioris ſetis confectus, antiquitus, ut ſupra innuimus, uſitatus, in uſum trahi deſierit.

Nonnulli ex cottone, vel lanâ communi contorto utuntur funiculo; omnibus tamen his præſtat ſericeum ſetaceum.

Quoad COLOREM, *alii* ſericum rubrum, *alii* album præferunt. *Nos* uſi ſumus communiter albido, partim, ut eò melius hæmorrhagiam vel minimam dignoſcere poſſimus; partim, ſi audiendus eſt *Glandorpius l. c.* quod chermeſinum recipiat inter alia pro tincturâ arſenicum, unde inflammationem non rarò obortam obſervavit *idem*. Periculum tamen id tantum non eſſe credimus, quin & rubrum quandoque ſi placeat, recipi poſſit.

LONGITUDO hujus funiculi tanta ſit, ut commodè circumplicari collo queat, cujus intercapedo cum pro diverſitate ætatum, & habitus corporis variet, ſolemus in adultis utplurimum ad ulnas duas circiter longum recipere, paulò minorem in infantibus. Nec brevior multò ſit, nec longior; ille enim difficilius geſtatur & dolorem facilè excitat, hic circumgyratione productiore in collo moleſtus eſt.

Sunt, qui loco funiculi hujus annulum aureum, vel plumbeum eligunt. Divinitus, *inquit Joh. Paul. Pernumia l. 4. de curat. arte p.m. 52.* apud quoſdam practicos fili loco, ablatâ acu, annulus aureus æqualiter apertus immittitur: poſteà ne excidat, ejus extrema adducuntur, & identidem quotidiè dimovetur, ut dolore & attritu materia trahatur, & vacuetur multa, manè & veſperi quotidiè tergendo. Confer ea, quæ ex *Gattinaria, Paſchalio* & *Columellâ* hanc in rem citat *Severinus l. 2. pyrotechn. part. 1. cap. 14. p. 259.*

In ſetaceo umbilici vel ſcroti funiculum ex lanâ potius,

 quàm

quâm denso serico confici debere, ad aquam magis imbibendam & transmittendam, monet *Fienus libr. 3. de cauter. cap. 14.*

Sin cum igne perficitur operatio, quarto opus est instrumento, frameâ scilicet, seu stylo acuto, quem ex ferro chalybeato parari jubet *Gavassetus l. de naturâ cauterior. c. 14.* Hoc candefacto cutis adstricta pertunditur, ut per eam latus viam aperiat subsequenti acui & funiculo. Instrumenta in icone exhibent *Paraus, Hildanus, Glandorpius, Scultetus* & alii.

CAPUT VI.

Operationem ipsam proponit.

RE jam benè deliberatâ, & an setaceum applicandum sit, decisâ, dividimus administrationem hanc in antecedentia eam, operationem ipsam, & quæ post illam sunt observanda.

Sint itaque ad manum instrumenta modò recensita, principalia: forceps, acus, & funiculus; minus principalia: forfex, spongia, lintea tum integra, tum concerpta. Funiculus ut eò melius transeat, & suppurationem juvet, minusque doloris excitet, imbuatur prius *oleo rosaceo*, vel *hypericonis*. *Aliis* albumen ovi placet cum oleo rosarum conquassatum.

Paratum quoque sit emplastrum & plagulæ, ut ad deligationem nihil amplius restet.

Præparato itaque corpore, *æger* confirmato animo in sellam vel scamnum sedeat, loco, qui lucem necessariam admittat, caput firmum teneat, erectâ cervice & ad posteriora paululum reclinatâ, ne prono positu cutis firmius adstricta, operationem impediat.

Chirurgus, loco probè prius signato & observato, manu sinistrâ cutem cervicis posteriorem elevet, forcipe apprehendat, &, ut sensatio fiat minor, validè eam constringat.

Quidam tempore brumali nivem aliquanto tempore parti applicant, ut dolor minus sentiatur, id quod tamen omitti potest.

Hinc dextrâ manu, inserto prius acui funiculo, superiori parte

parte præter imbutum oleum, unguento digestivo illito, acum promptè & quâ fieri potest agilitate, per cutem, forcipe perforatâ apprehensam, transadigat, & funiculi acui inserti extremitatem alteram simul traducat.

Vulnere hoc utrinque facto, spongiâ sanguinem effluentem abstergat, unguentum digestivum linteo concerpto exceptum ejusdem foraminibus applicet, emplastrum defensivum superimponat, & chordam collo blandè circumducat.

Intentio est operatione peractâ, primò, dolorem sedare, deinde, ut ulcusculum fiat, ad suppurationem deducere, & demum partes defendere, ne inflammentur.

Solent communiter pro primâ & tertiâ intentione, præsertim si empyreuma ab igne actuali accedat, uti albumine ovi, probè conquassato, quod linteo duplici vel solum, vel cum aquâ rosarum mixtum applicant *Guido, l. c. Hildanus cent. 1. obs. 41. Barbette* & alii.

Nos, uti jam præmisimus, filum ipsum imbuimus unguento digestivo, & oleo quodam traumatico, ipsumque unguentum vulneri utrinque applicamus. Emplastrum verò defensivum apponendum censemus, tum quia deligatio hoc pacto fit melior, tum quia sic unà & dolori occurritur, & pars roboratur, & defenditur, ipsaque hæmorrhagia certius præcavetur. Sic uno præsidio pluribus satisfit indicationibus.

Suppuratione post aliquot dies apparente, & per dicta jam digestiva convenientia promotâ, indies funiculus modò à dextrâ ad sinistram, modò vice versâ à sinistrâ ad dextram leniter trahendus, cum ut præcaveatur vulneris coalitus, tum, ut sanies sensim sensimque cum funiculo evacuetur.

Leniter movendus est indies funiculus, uti dictum, unâ solummodò vice, si benè fluxus habeat, sin callosa evadat cutis, bis.

Non verò probamus illorum morem, qui singulis septimanis novum funiculum substituere consulunt. Unus enim idemque funiculus plerumque sufficit.

Setacei linum oleo ⊕li inunctum magis vellicare, autor est *Riolanus Enchirid. anatom. auctar. p. 354.* Sed potiori ratione ab

eo

eo abſtinemus. Eo enim ipſe funiculus facillimè corroditur & rumpitur, dolor excitatur major, & ſuppuratio impeditur.

Nec hellebori radicem vulneri inſerere, vel juxta *Paræum* unguento digeſtivo diagrydium, rhabarbarum, agaricum aliaque purgantia miſcere vel opus, vel tutum ſemper eſt, nam, humoribus attractis, dum creſcit dolor, vires nonnunquam collabaſcunt, quod ex propriâ & aliorum obſervatione annotat *Rhodius in analect. p. 621.*

Notandum verò eſt, quod *Abuali* de cauteriſatione præcipit, ne fortitudo cauteriſationis ipſius ad nervos perveniat, neque ad chordas, neque ad ligamenta, *l. 1. fen. 4. doctr. 5. c. 29.* id etiam in ſimplici ſectione obſervandum eſſe. Nec profundè nimis, nec ſuperficietenus nimis transfixio fiat; illo enim aliàs pacto muſculi facilè ſimul lædentur, vel ligamenta, convulſionibus, aliisque ſymptomatibus inſequentibus; hoc verò cutis facilius rumpitur, nec humoris evacuatio deſideratâ quantitate fieri poteſt.

Quæſiti de termino ſetacei, quamdiu geſtandus funiculus, & ulcus apertum ſervandum ſit, reſpondemus, variare illum ſecundum affectûs ſeu primi indicantis rationem, qui ſi curatus ſit, conſolidari ulcus, exempto funiculo, poteſt. Sic, prout è re eſſe videatur, per ſex, ſeptem menſes, & annum integrum interdum eò ſolemus impendere. Interdum ſponte excidit funiculus, præſertim in infantibus & pueris, teneriori cute à frequenti attritu ruptâ.

In ſetone cervicis cavendum monet *Thom. Fienus l. 4. de cauter. cap. 1.* ab arteriâ carotide, venis jugularibus & nervo recurrente.

Minoris apparatus operatio facilior quidem eſt, & in aliis locis extra cervicem magis locum habet, priori tamen non anteferenda.

Hanc deſcribunt *Hornius microtechne p. 177.* & *Barbette c. 21. Chirurgiæ p. 78.* Vid. quoque ſæpe laudatus *Fienus l. c. l. 3. c. 14.* Non differt ab alterâ priori quoad eſſentialia, ſed quoad inſtrumenta & parandi modum. Omiſſo enim perforatô forcipe pro cutis interceptione, & per eam acûs vel ignitæ vel frigidæ tradu-

ctione,

ctione, primùm locus adinventus signatur, hinc cutis unâ manu ministri, alterâ chirurgi magistri elevatur, & vel acu acuminatâ non candefactâ, posticâ regione pro excipiendo filo perforatâ, vel lanceolæ solùm robustioris cuspide pertunditur, & è vestigio ligula traducitur, quæ dehinc digestivo unguento imbuenda, &, uti in altero jam diximus processu, quotidiè commovenda, & commovendo permutanda est.

CAPUT VII.

An cum igne, an sine eo applicandum setaceum, disquirit.

ANtiqui cauterium ultimum dicebant instrumentum medicinæ, non fine, sed ordine, reliquis omnibus incassum tentatis præsidiorum generibus, ceu colophon adhibendum.

Applicata hinc sunt primitus setacea cum igne, ut ferri & ignis conjunctorum opem tantò præsentius experiretur æger. Nec veterum solùm, *Rhazis*, *Albucasis*, *Æginetæ*, sed & recentiorum, *Guidonis*, *Lanfranci*, *Gavasseti*, *Paræi*, *Sculteti*, *Solenandri*, aliorumque plurimorum autoritas idem confirmat.

Rationibus evincunt idem, ignis patrocinium qui suscipiunt. I. Actio ignis est simplicissima: ἡ τοῦ πυρὸς φύσις ἰδιαιτάτας ἔχει δυνάμεις τῶν ἁπλῶν, *ignis natura*, autore *Eresio l. de igne*, *omnium simplicium singularibus maximeq; peculiaribus potestatibus prædita est*; adeoque partem unà roborat. Actio ipsius est momentanea, dictum factum officium suum explet, nec ulterius partem lædit.

II. Ignis sanguinis fluxum, unâ operâ, sistit. Est quasi caput Gorgonis, quo ostenso sanguis in torulis suis consistit, nec effluere audet.

III. Quò præsentior revulsio fieri potest, eò melior. Ignis ob dolorem majorem ἕλξιν etiam majorem procurat, & ita morbum citius juvat.

Sed pro negativâ longè majora militant argumenta. Autoritas eam munit virorum in chirurgiâ celeberrimorum,

Guilielmi Fabritii Hildani, *Gregorii Horstii*, *Marci Aurelii Severini*, & aliorum recentiorum, qui sectione rectius, quàm ustione conficiendum administrandumque remedium hoc statuunt, idque ob prægnantes rationes.

1. Ægri facilius sectionem quàm ustionem, vel utrumque simul admittunt. Cui usui est remedium, quod æger omnibus viribus renuit? Ipse animus contentus majorem conciliat juvandi & applicandi fiduciam.

2. Idem obtinetur finis. Ex duobus itaque malis seu molestis, minus est eligendum, ferrum præ igne.

3. Ignis desiccat, adeoque tantum abest, ut fluxum tàm benè procuret, ut potius eundem impediat; roborat, hinc non tàm benè partem ad recipiendum disponit, cum potius sit debilitanda.

4. Dolor metusque minor est, & sanguinis fluxus neutiquam timendus, quod, qui diæresin hanc cruentam viderunt, experientiâ oculari testari possunt.

5. Quod palmarium est, à *Severino* adnotatum, pertusa ferro candente cutis pauco post tempore sic extenuari solet, ut abrumpatur, id quod ex perpungente scalpro minimè futurum est, cum caro sic non liquetur neque exteratur.

Quod si tamen affectus magnitudo requirere videatur, ut extremo morbo extremum exquisitè conveniat remedium, nec sufficere posse solum ferrum & sectionem prudens arbitretur medicus; habitu præsertim ægri non dissentiente, interdum & cauterium locum habere potest.

CAPUT IIX.

Symptomata setaceo supervenientia ut sint corrigenda, indicat.

SI dicto superius modo tractetur setaceum, rarius symptomata ingruunt, ad ulcus nempe probè redacto per digestiva vulnere, & parte defensâ.

Ne labia foraminum utrinque coalescant, chordam indies leniter trahendam esse innuimus. Accidit verò interdum, ut, coalitum

coalitum attentante naturâ, ipsa tractio fiat cum magno cruciatu, hæmorrhagiâ, & molestiâ, neque funiculus amplius promptè sequatur. Tunc, si apertum eundem locum servare consultius judicet medicus, pulverem corrosivum ex One usto, ☿☐to &c. aspergere necesse est, quale exemplum videre licet apud *Platerum l. 1. observ. p. 106.* Sin minus, claudi idem bono consilio poterit, vel fonticulus in brachio excitari, setacei claudendi vicarius, vel pro re natâ reliquum naturæ committendum est.

Excogitavit hanc in rem instrumenta percommoda tum ex argento, tùm ex ligno hederaceo, *Hildanus*, qui consuli potest.

Si fluere renuat, ob angustata ulceris orificia, præter jam dicta, radix gentianæ in usum vocari potest.

Si putrilago adsit, & sordidum ulcus evadat, *unguentum fuscum Würzii*, vel *Ægyptiacum* mediante funiculo ulceri applicetur.

Si dolor sit major & urgeat, *emplastrum de hyoscyamo* laudatissimum prodest. Sin inflammatio timenda, ob humorum acrium affluxum, *idem* & *Saturnina* locum habent, & strenuè se gerunt.

Alia si superveniant accidentia, ut caro excrescens & luxurians, fœtor &c. ex propriis fontibus petenda accommoda remedia.

Si consolidare ulcus sit animus, exempto funiculo *emplastrum Phœnicinum, barbarum, diapalma* (quod & gestationis tempore convenit,) *de minio* &c. prosunt, adhibito quoque, si opus sit, *unguento sarcotico Fieni.*

CAPUT IX.

Usum setacei in affectibus capitis subjungit.

USus setacei generalis est, divertere, trahere, intercipere & evacuare humores vitiosos à capite & vicinis partibus, oculis, auribus, naso, palato &c.

Ut hostis, diversione per arma contraria alibi factâ, eò dirigere copias suas cogitur, & consequenter obsessum locum

relinquere; ita in corpore humano à parte affectâ morbosâ vis inimica vitiosorum humorum aliò derivatur, ut pars ipsa roborata novas acquirat vires, insultus morbificos depellendi.

Trahunt setacea & derivant aliorsum materiam peccantem, eandemque unà eliminant. Tractio non intelligitur quasi magnetica, vel directa, immediata, sed ἕλξις talis, quæ, dolore id procurante, advocat humores; & naturæ monstrat viam, ubi se levare ab inutili pondere possit. Nec obstat autoritas *Fernelii*, qui *consilio 9. fol. 18.* Setones, *inquit*, in occipite, non eam, quam dixi, trahendi vim obtinent, neque ab iis id præstari experior, quod ab aliis præsidiis, ac sæpe ægrotos sine fructu miserrimè torquent, id quod repetit *conf. 11. fol. 21.* occipitis, *inquiens*, atque cervicis appellatos setones non probavi, quandoquidem nullo illos usu vel commodo, sed gravi sæpe periculo infixos animadverti.

In DOLORE CAPITIS, cum dolor est valdè rebellis, & quando tanta est partium imbecillitas, ut materia necessariò multiplicetur, setaceum laudat *Eustach. Rhudius l. 1. de corp. hum. affect. cap. 1. p. 9.* præprimis in hemicraniâ, & si dolor anteriori capitis parte magis affligat, argumento *5. aph. 68.* ubi *Cous* scribit: *dolenti parte capitis posteriore, in fronte recta vena incisa prodest.* Non minus ergò in occipite aversio instituta prodest, si in anterioribus dolor resideat, teste *Galeno l. 13. Meth. Med. cap. 19. & l. 2. de compos. sec. loc. c. 2.* Si verò quæratur, an in posticâ parte dolore existente etiam conveniant setacea, affirmandum illud statuimus, sed tunc non tam revulsio fit, quàm derivatio.

Caput dolenti aut circumdolenti sanies aut aqua effluens per os aut nares solvit ægritudinem, teste *Hippocrate*, *6. aph. 10.* unde *Horstius l. 2. obs. 14. p. 73.* vix præsentius aliquod ἀνώδυνον in capitis diuturnis doloribus ob fluxiones ab hypochondriis communicatas & diuturnitate temporis in capite radicatas hoc ipso setaceo dari posse statuit.

Extendit hunc usum ad capitis etiam mala à lue ♀eâ orta *Fonseca Tom. 2. conf. 63.* licet ibidem de cauteriis solùm ipsi sermo sit.

In APOPLEXIA præcavendâ & curandâ convenire setaceum latè probat *Horstius loco citato.*

In

In EPILEPSIA prodest setaceum. Sic *Guilielm. Fabritius cent. 1. obs. chirurg. 41.* refert, se juvenem quotidiè epilepsiâ laborantem, & *cent. 4. obs. 81.* puellam 18. annorum ab ipsâ infantiâ epilepticam solo setaceo restituisse. Cauterisationem in occipite ex *Celso* confirmat *Pernumia l. 6. p. 96.* Exemplum etiam habet *Paræus l. 9. c. 24. p. 436.*

Notandum tamen hoc loco est præceptum *Rondeletii l. 1. meth. curand. morb. c. 36.* in epilepsiâ, quæ fit per consensum alicujus partis externæ, nunquam adhiberi debere setones, nisi morbus ob antiquitatem jam factus sit essentialis.

In HYDROCEPHALO, catarrhisque gravioribus summo cum successu fonticulus excitari potest in nuchâ, eò quod sinus duræ meningis eo circiter loco venæ jugulari jungantur; in pueris maximè, in quibus insigniter sæpius suturæ dehiscunt, ut autor est *Barbette chirurg. l. 2. c. 1. p. 332.*

In MANIACIS & VERTIGINE setacea locum inveniunt. Ita meminit medici cujusdam *Guido tr. 7. doctr. 1. cap. 3. f. 119.* qui per setaceum diu apertum servatum curavit maniacos, scotomicos & vertiginosos.

Solent aliàs in his affectibus capitis commendari cauteria in commissurâ suturæ coronalis cum sagittali, sed attendi merentur, quæ contra ea scribit *Andr. Laurent. Hist. anat. l. 2. c. 10. p. 126.* Præstat eligere nucham, & ibi applicatum setaceum.

In SURDITATE cum loquelæ defectu cauterium in nuchâ & setacea commendat *Platerus l. 1. obs. p. 117.* eâ intentione, ut diversio à capite fiat, & causa à nervis occupatis recedat.

In LÆSIONE AUDITUS *Capivacc. l. 1. pract. med. c. 49.*

CAPUT X.

Utilitates setacei in affectibus oculorum & aliis recenset.

QUod *Pergamenus* in genere de revulsoriis præsidiis ait, illa κωλύειν, τὰς σφοδροτάτας ἐπιῤῥοὰς τῶν χυμῶν ἀθρόως

κατασκήπτειν, *vehementissimas influxiones humorum, ne acervatim irruant, impedire, l. de hirud. revulf.*&c. id etiam locum invenit in setaceis, in specie in affectibus oculorum. Potenter enim & diu revellunt.

Hinc in affectibus oculorum gravioribus optimè se gerit setaceum. Seton enim seu funis hic, per cervicis pellem traductus utrinque, est ophthalmiæ, lippitudini, imò ipsis catarrhactis, & vitiatæ digestionis oculorum remedium, ut verba *Helmontii* in contrarium, id est, bonum vertamus sensum, *libro cauterium inscripto* §.*22*. Neque enim illos forte fortunâ & ex accidenti juvamen inde sensisse credendum est, qui ab adhibitis generosis aliis, è pharmaceutico fonte petitis, remediis non adjuti, ex chirurgico per setaceum salutarem effectum experti sunt.

In OPHTHALMIA & aliis ad oculum fluxionibus, dum oculi observantur prompti ad suscipiendum, nil præstantius setaceo pronunciat, in parte capitis posteriori applicito, *Eustach. Rhud. l. 1. de corp. hum. aff. c. 20. p.62.* Ipse *Galenus* in ophthalmiâ, si vehemens fuerit capitis gravitas, occipitio cucurbitulam adfigere jubet, concisâ prius cute scalpello, exuctumque ab illâ sanguinem frequenter effundere, *l. de remed. facilè parabil. c. 28.* quâ ratione diuturnas oculorum fluxiones sæpius sanatas esse confirmat *5. aphorism. comment. 68.* Longè eminentius ergò opem ferent setacea, quia diutius, magisque evacuant. Confer *l. 13. Meth. Med. c. 18.* ubi cucurbitulam in occipite defixam efficax remedium vocat ad oculorum fluxiones, evacuato prius toto.

De usu setacei in ophthalmiâ plura vide apud *Horst. cent. 3. problem. decad. 3. qu. 1. p. 36. seqq.* Exempla quoque habet *Amat. Lusit. cent. 4. curat. 68. p. 280. Hildan. cent. 1. obs. 41.* Et nos aliquoties in praxi nostrâ feliciter id in ophthalmiâ sæpius redeunte experti sumus.

In SUFFUSIONE plurimi autores commendant setacea. Ita *Victor Trincavella l. 3. de rat. curand. partic. affect. c. 13. p 88.* cum vesicatorium dixisset plurimis ejusmodi ægris profuisse se expertum, efficacius adhuc remedium, utut molestius, pronunciat setaceum. Consentit *Capivacc. l. 1. prax. c. 37.* hâc tamen

cum

cum cautelâ, ut non tam in suffusione perfectâ, quàm in principio & in fieri constitutâ, aliisque prius tentatis & usurpatis auxiliorum generibus, in usum trahatur. Gemina his est commendatio *Pernumiæ l. 4. de curat. arte p. 52.* & *Mercurialis l. 1. consil. med. 87.* qui nullum magis præsentaneum in his affectibus reperiri scribit, quam setamen.

In GUTTA SERENA setaceum dilaudat *Zacutus Lusitanus prax. admirand. l. 1. obs. 56. p. 13.* Confirmat experientiâ suâ *Scultetus armament. chirurg. observ. 34. p. 91.* ubi setaceum ad hujusmodi nervorum obstructiones præstantissimum se invenisse adserit.

STRABISMUS ob nimiam humiditatem vel lentorum humorum copiam ortus, à setaceo curationem expectat. Hoc modo juvenis apud *Zacutum Lusitanum prax. admir. l. 1. obs 61. p. 15.* cum diu celebratis aliis remediis convalescere non posset, tandem laqueo usus est ad nucham indito, ex quo cum sanies fœtida longo tempore emanaret, sanitatem omnimodam inde obtinuit.

In VISU IMBECILLI *Pernumia l. c.* & COECITATE IMMINENTE *Paræus l. 9. c. 24. p. 436. Paschal. tr. meth. cap. de ophthalm.* commendant setaceum. Quin in omnibus oculorum affectibus diuturnis, ad evacuandum & divertendum fluxus inveteratos & oculorum & totius corporis setacea proficua scribit *Guido l. c.*

In POLYPO & ULCERE CACOETHE NARIUM setaceum auxilio est. Lanio, cum polypo laboraret, lege artis curatus, affluxum humorum novum sentiens, & veterem hospitem antiquum quærere domicilium, tum ab aliis universalibus & topicis, tum præcipuè, cum reliqua non sufficerent, à setaceo, nostro suasu, sensit auxilium, per quadriennium jam salvo meatu narium, & respiratione liberrimâ.

AFFECTUS PULMONUM à destillatione catarrhali orti à setaceo opem præstolantur. In CATARRHIS & destillatione ad pectus, semiphthisicis, qui & sanguinem & pus expuerunt, id expertus est *Hildanus cent. 1. obs. 41. & cent. 3. obs. 38.* *Alii* in

his

his ceu divinum auxilium extollunt eadem. Setacea enim, cervici applicata, materiam si non penitus revellant, intercipiunt tamen, in actu περιφυλάξεως maximè, fatendum quippe est, hoc præsidii genus urgente necessitate, præprimis si catarrhus suffocativus ingruat, parum opis adferre, sed ut fluxionem sistat, & intercipiat, morâ quâdam egere, donec pars debilitata recipiat humores. Non tamen in actu θεραπείας catarrhorum omninò repudianda, si urgeat diuturnitate & gravitate malum. Vid. *Rolfinc. Dissert. 12. de aff. cap. p. 29.*

In PHTHISI *Fonseca Tom. 1. consult. 5.* In ORTHOPNOEA *Zacutus Lusit. loc. cit. l. 3. obs. 131.*

In TUSSI quoque nonnulli non incommodè adprobant setaceum, in scroto excitatum, ob consensum maximum testium & thoracis, ab *Hippocrate* confirmatum *l. 2. epid. sect. 1. & sect. 2.*

In FURORE UTERINO commendat setaceum *Horst. l. 2. obs. 28. p. 96.* ubi remedium vocat omni ex parte tutissimum & in gravissimis capitis affectibus præsentissimum.

In CUTANEIS AFFECTIBUS, ut vitiligine, impetigine, aliisque cutis, præsertim faciei, fœditatibus mirè laudant setaceum, & in eo majorem spem ponunt, quàm fonticulis, *Mercatus l. 1. de rect. præsid. usu c. 16. p. 182.* & *187.* & *Thom. Fienus l. 1. de caut. c. 19.* In tineâ consulit idem *Fragosus* apud *M. A. Severinum l. c.*

Plura qui desiderat, ea largè inveniet congesta apud citatos, *Severinum, Glandorpium & alios.*

Nos hâc vice hîc claudimus.

FINIS.